סט: איזהו נשך פרק חמישי בבא מציעא

כי האי גוונא ודאי צריך לאודועיה. משמע דוקא הכא לפי שהיה לו פתחון פה להשדו קאמר דלריך לאודועיה משום והייתם נקיים מה׳ ומישראל (במדבר לב) אבל בעלמא לא והא דאמר בסוף זה בורר (סנהדרין דף לא.: ושם ד"ה ואם) שניס שנתעלמו לדין שכופין אותו ודן בעירו ואם אמר (ד) כתבוני מאיזה טעם דנתוני כותבין ונותנין לו אר"ת מכח ההיא דהכא דוקא התם דלא רלה לדון אלא על ידי כפייה אבל אם מדעתו דנו אותו אין כותבין ונותנין לו [א] וי"מ דהכא כל כה"ג לריך לאודועיה דלא מייני הודעה מאיזה טעם חייבו אלא היה משיבו כל כה"ג היה לך להודיעו כשהלקת ולא היה לך לחלוק שלא מדעתו:

אונר זוא בפשיטי. מקבל היה עליו אחריות [ב] אונסין להכי ס"ד דשרי: **מרא** הדרא בעיניה וידיע פחתיה. ועוד שייכר פגמו שהוא נפגם אם יתקלקל מחמת מלאכה זוזי לא הדרי בעינייהו שהרי מוליאן ולפיכך אחריותן עליו ושכרן רבית אע"פ שאמר בלשון שכירות ועוד אי נמי מהדר להו בעינייהו לא ידיע פחתייהו ונמלא שכרן בחנם והוי רבית כך פי׳ בקונטרס וקשה לפירושו דא"כ היה אסור להשכיר לחבירו קטלא וכוס של זהב וטבעת דלא ידיע פחתייהו כדתנן בפרק הנהנה (מעילה דף יח.) ושאין בו פגם כיון שנהנה מעל כילד קטלא בלוארה וטבעת בידה ושתתה בכוס של זהב כיון שנהנה מעל ועוד דבהדיא תניא בתוספתא (פ"ד) משכיר אדם מעותיו אצל שולחני להתרות בהן ולהתלמד בהן וריב"ן לא גרס וידיע פחתיה ונראה דגרס ליה וה"פ מרא אינה מלוה כי לא ניתנה להוצאה ולהחזיר אחרת אלא צריך להחזיר בעינה והשכר אינו שכר מלוה אי נמי היה נותן המרא להוציא ולעשות היומנו כל חפלו ולשלם אחרת אע"פ כ מותר ליטול שכר ואין לגמוד היתר משם לאוגורי זוזי דבמרא השכירות אינה בעבור הלוואה שיש לו רשות להוציאה אלא נותן השכירות עבור הפחת שתפחת על ידי מלאכה אם יחזיר השוכר בעינה אבל זוזי דרב חמא הוא כה"ג אודאי צריך לאודועיה זוזי מי שקיל טבי ושביק חסרי (ו)(אמר ליה לא אמר ליה) חמרא כולי עלמא ידעי דאיכא דבסים ואיכא דלא בסים גופא אמר רב נחמן זוזי כמאן דפליגי דמו הני מילי טבי וטבי תקולי ותקולי אבל טבי ותקולי לא רב חמא הוה מוגר זוזי בפשיטא (ז) ביומא כלו זוזי דרב חמא הוא סבר מאי שנא ממרא ולא היא מרא הדרא בעינא וידיע פחתיה זוזי לא הדרי בעינייהו ולא ידיע פחתיה אמר רבא שרי ליה לאיניש למימר ליה לחבריה הילך ד׳ זוזי ואוזפיה לפלניא זוזי לא אסרה תורה אלא רבית הבאה מלוה למלוה ואמר רבא שרי ליה לאיניש למימר ליה לחבריה שקיל לך ארבעה זוזי וא"ל לפלוני לאוזפן זוזי מ"ט שכר אמירה קא שקיל כי הא דאבא מר בריה דרב פפא הוה שקיל אוגנא דקירא מקיראי וא"ל לאבוה אוזפינהו זוזי אמרו ליה רבנן לרב פפא אביל בריה דמר רביתא אמר להו כל כי האי רביתא ניכול לא אסרה תורה אלא רבית הבאה מלוה למלוה הכא שכר אמירה קא שקיל ושרי: **מתני׳** שמין פרה וחמור וכל דבר שהוא עושה ואוכל למחצה מקום שנהגו לחלוק את הולדות מיד חולקין מקום שנהגו לגדל יגדילו רבן שמעון בן גמליאל אומר (ח) שמין עגל עם אמו וסיח עם אמו ומפריז על שדהו ואינו חושש משום רבית: **גמ׳** תנו רבנן מפריז על שדהו ואינו חושש משום רבית כיצד השוכר את השדה מחבירו בעשרה כורים חטין לשנה ואומר לו תן לי מאתים זוז ואפרנסנה ואני אעלה לך שנים עשר כורין לשנה מותר אבל אין מפריז לא על חנות ולא על ספינה אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה פעמים שמפריז על חנות לצור בה צורה ספינה לעשות לה איסקריא חנות לצור בה צורתא דצבו בה אינשי והוי אגרא טפי ספינה לעשות לה איסקריא כיון דשפירא איסקריא טפי אגרא טפי ספינתא אמר רב אגרא ופגרא אמרו ליה רב כהנא ורב אסי לרב אי אגרא לא פגרא אי פגרא לא אגרא שתיק רב אמר רב ששת מ"ט (ג) שתיק רב לא שמיעא ליה הא דתניא אע"פ שאמרו אין מקבלין צאן ברזל מישראל אבל מקבלין צאן ברזל מן הנכרים אבל אמרו השם פרה לחבירו ואמר לו הרי פרתך עשויה עלי בשלשים דינר ואני אעלה לך סלע בחדש מותר לפי שלא עשאה דמים ולא עשאה אמר רב ששת לא עשאה דמים מחיים אלא לאחר מיתה אמר רב פפא הלכתא ספינה אגרא ופגרא ונהגו

טבי וקולי. יש זוזי שמשקלם קל ולורתם יולאת בהולאה והורגלו בה וטובים בהולאה יותר מלוה אחרת של זוזי שמשקלן יתר ואותן שמשקלן יתר חביבין למי שטוקל כסף מנה או פרס במאזנים הלכך טבי וטבי אי נמי תקולי ותקולי כמאן דפליגי דמי דאלו שהיה טובים כאלו שנטל: **אכל שקל טבי ושבק תקולי.** אי נמי שקל תקולי ושבק טבי לא: **מוגר זוזי בפשיטא ליומא.** בלשון שכירות ולא בלשון הלואה. הגיי משכיר לך זוז היום בפשוט דהיינו זוז מדינה דהיינו שמיית שבצורי: **כלו זוזי דרב חמא.** ידלו לטיומין כדאמרינן לקמן (דף עא.) שהמלוין ברבית נכסיהן מתמוטטין: **מ"ש ממרא.** פושויי"ר בלע"ז. הלא רשאי אני להשכיר את כלי: **הדרא בעינא.** אותו כלי חוזר בעצמו בעין ואינו הלואה אלא בדמים ואין אחריותו עליו אם נאנס או נשבר מחמת מלאכה הלכך אין שכרו רבית: **וידיע פחתיה.** ועוד שייכר פגמו שהוא נפגם ומתקלקל מחמת מלאכה: **זוזי לא הדרי בעינייהו.** שהרי מוליאם ולפיכך אחריותו עליו ושכרו רבית אע"ג דאמר בלשון שכירות. ועוד אי נמי אהדר ליה בעיניה לא ידיע פחתיה נמלא שכרו חנם ברבית: **אוגנא דקירא.** חלות הנתכות בכלים קטנים עגולים כאגנות: **מקירא.** תגרי שעוה: **מתני׳ שמין פרה.** גדולה וחמור גדול שראוין למלאכה ומלאכתם כולה של מקבל: **למחצה.** לחלוק שכח שישביחו בדמים וכוולדות: **לחלוק אם הוולדות מיד.** כשתבא (ט) שנת חלוקתן כדאמרן לעיל(ד) בדקה שלשים ובגקה חמשים יום: **שמין עגל עם אמו.** ואין לריך ליתן שכר עמל ומזון לעגל אלא לאם: **מפרין על שדהו.** לשון פרה ורבה ובגמ׳ מפרש כילד מפרין. ולי נראה מפריז בזיי"ן לשון מרחיב ומגדיל כמו (זכריה ב) פרזות תשב ירושלים וכן מלינו בנדה (דף ד.) לא כהלל שהפריז על מדותיו וכן יסד רבינו משולם (י) בפיוט חכמי מדות מפריזים: **גמ׳ הן לי מאתים זוז.** הלויני מאתים זוז ואוליאם בשדה לזבל (יא) לקלור ולזרוע ולחרוש: **ואפרנסנה.** (יב) כל לרכה כל דבר קרוי פרנסה: **ואני אעלה.** בחכירותיה שניס עשר כורין של חטין לשנה ואחזיר מעותיך: **מותר.** ואין זו רבית שכר מעות אלא שחוכר ממנו שדה משובחת ומעלה לו בחכירות שדה טובה יותר משדה רעה מאתים זוז ושני כוריס חטין: **אכל לא מפריז לא על שכר חנות ולא על שכר ספינה.** שאם שכר ממנו חנות או ספינה אסור לצוות היומנו מעות לקנות פירות ולמכור בחנות או פרקמטיא להולך בספינה ויעלה לו על דמי שכירותו כיון דלא בגופה דחנות וספינה קא מפיק להו להנך זוזי להשביח החנות או הספינה אין תוספת השכר בשביל חנות וספינה אלא בשביל שכר מעות: **נלור בה לורות.** שיוליא מעות הללו לצור בו לורות שתהא נאה והכל רלין לתוכה לקנות ולאכול שם: **אסקריא.** וילון ושאר כלי הספינה כגון תורן: **ספינתא אמר רב אגרא ופגרא.** מותר להשכירה ע"מ שאם תישבר ישלם אותה השוכר: **אי אגרא לא פגרא.** כיון דנוטל שכר אין לו לתבוע דמי שבירתה: **ואי פגרא לא אגרא.** מאחר שנמאה בדמים שאם תישבר יש לה דמיס הויא ליה מלוה גביה והויא שכרה רבית: **אין מקבלין צאן ברזל.** עסקא שאדם מקבל מחבירו ומקבל אחריות שאם מתו מתו לו ואם אבדו אבדו לו והשכר יחלוקו והיינו צאן ברזל שקשה כברזל שקייס אצל בעליו ואינו פוחת אצלם. ונראה לי שרוב המקבלים כך היו נוהגים לקבל בהמה דקה להכי קרי להו צאן: **הרי פרסך עשויה עלי בל׳ דינר.** אם לא אשיבנה לך: **ואני אעלה לך.** בשכר שאחרוש בה סלע בחדש: **מותר.** ואין זה רבית כדמפרש לפי שלא עשאה דמיס מחייס שאם יוחלו פרות בשוק ויעמדו דמיה על עשרים לא ישלם אלא לאחר מיתה שאם תמות או אם תישבר. אלמא כל כמה דלא קביל עליה זוזא לאו מלוה היא גביה וגבי ספינה נמי לא קביל עליה זוזא: ונהגו

א [טוש"ע מ"מ סימן יד סעיף ד]:
ב מיי׳ פ"ב מהל׳ שלוחין ושותפין הלכה ט סמג עשין פה ולאוין ללג טוש"ע מ"מ סי׳ קנו סעיף י [וסעיף יח]:
ג מיי׳ פ"ב מהלכות מלוה ולוה הלכה טז סמג לאוין ללג טוש"ע י"ד סי׳ קנו סעיף ג [וסעיף ב]:
ד מיי׳ שם הל׳ יד סמג שם טוש"ע י"ד סי׳ קס סעיף יג:
ה ו מיי׳ שם טור ש"ע שם סעיף טז:
ז מיי׳ פ"ח מהלכות שותפין הלכה ג סמג עשין פב:
ח מיי׳ שם הלכה ג [והל׳ ד] סמג שם טוש"ע י"ד סי׳ קנו סעיף כג:
ט י כ מיי׳ פ"ז מהלכות מלוה ולוה הלכה ט סמג לאוין ללג טור ש"ע י"ד סי׳ קנו סעיף ה:
ל מיי׳ שם פ"מ הלכה יג סמג שם טוש"ע שם סעיף ד:
מ מ מיי׳ שם הלכה יא טוש"ע שם סעיף ג:

מוסף רש"י

שמין עגל עם אמו. לליכא טרחא לאפוקי ולעיולי לפי שנמשך אחר אמו וכלא עמל ומזון, כי אמו עושה ואוכלת (לעיל סח:).

הגהות הב"ח

(א) גמ׳ לימא כלו זוזי: (ב) רש"י ד"ה לאלוק וכו׳ כשתבא שעת תלוקתן: (ג) ד"ה ואפרנסנה השדה כל צרכו של: (ד) תוס׳ ד"ה כי וכו׳ ואם אמר כתבו לי מאיזה טעם:

גליון הש"ם

גמ׳ שתיק רב. וכן סוכה ז ע"א וש"נ:

הגהות הגר"א

[א] תוס׳ ד"ה כי וי"מ כו׳ נ"ב וכ"כ טוש"ע בי"ד סס: [ב] שם ד"ה אוגר כו׳ אונסין. נ"ב דוקא כה"ג שקבל רק אונסין אבל אם קבל גם אחריות דגניבה כו׳ מותר וכן בכל רבית דרבנן. תרומת הדשן. ולא נראה (ועמ"ש רבינו ביו"ד סי׳ קנו ס"ק ב׳):

לעזי רש"י

פרוטויי"ר [פרוטוי"ר]. מעדר.

ז) במקלת ספרים ליתא. רש"ל, ב) [לעיל סח:], ג) [עי׳ תוס׳ ב"ב סב. ד"ה ומודה], ד) [ע"ל], ה) [בפיוט יום שני של פסח למנהג מדינותינו], ו) [בפירש"י שבכ"י ליתא לזבל ולנכש ולחרוש], ז) בס"ל: לא יפלם אלא עשריס: ולאחר,